

Dariusz Wielgórka

Politechnika Częstochowska
Wydział Zarządzania
Instytut Finansów, Bankowości i Rachunkowości
darwielg@zim.pcz.pl

ZARZĄDZANIE FINANSOWANIEM EKOINNOWACJI W ZAKŁADACH PRACY CHRONIONEJ

Streszczenie: Zakłady pracy chronionej odgrywają ważną rolę w gospodarce poprzez aktywowanie zawodowe osób niepełnosprawnych. Tak jak wszystkie przedsiębiorstwa funkcjonują w warunkach konkurencji w gospodarce rynkowej. Podstawowymi celami badań były analiza i ocena efektywności finansowania ekoinnowacji przez zakłady pracy chronionej w województwie śląskim. Cele szczegółowe badań obejmowały: analizę determinant wpływających na wybór źródeł finansowania ekoinnowacji oraz ocenę efektywności wykorzystania źródeł finansowania, w tym funduszy strukturalnych, przez badane zakłady. Wszystkie badane zakłady pracy chronionej należą do grupy małych i średnich przedsiębiorstw. Główną metodą badawczą była analiza statystyczna danych zebranych za pomocą badań ankietowych.

Słowa kluczowe: ekoinnowacje, zakłady pracy chronionej, źródła finansowania, zarządzanie.

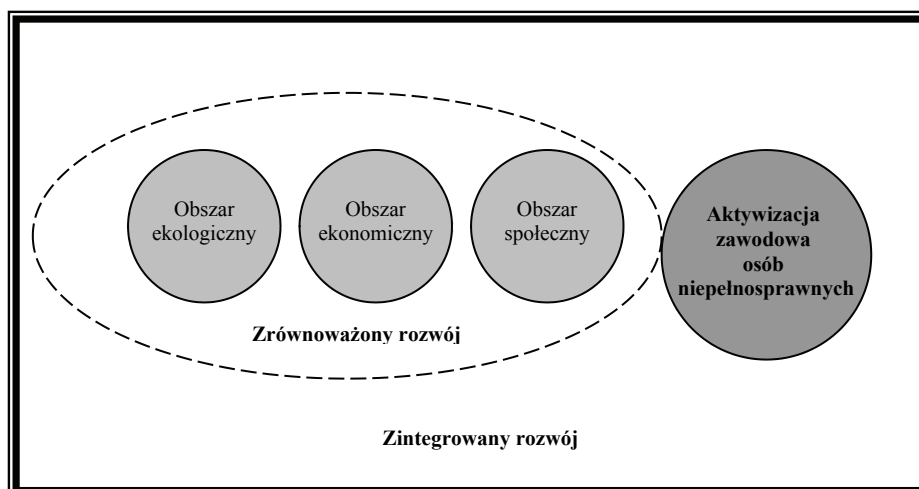
Wprowadzenie – koncepcja zintegrowanego rozwoju

W teorii zarządzania istotne miejsce zajmuje koncepcja zrównoważonego rozwoju. Z ideą zrównoważonego rozwoju spotykamy się już w latach 60. XX w., choć wielu teoretyków wskazuje na jej wcześniejsze istnienie i często istnieją rozbieżności dotyczące czasu pojawienia się terminu „zrównoważony rozwój” [Machowski, 2003, s. 19-20; Kozłowski, 2005, s. 246; Czaja, 2007, s. 37-38]. W literaturze przedmiotu pojawiło się również wiele synonimicznych w stosunku do rozwoju zrównoważonego określeń: ekorozwój, trwały rozwój, rozwój samopodtrzymujący. Rozwój zrównoważony to także rozwój, który pozwala realizować potrzeby obecne, nie pozbawiając przyszłych pokoleń możliwości

realizowania ich potrzeb [Kiss i Schelton, 1993]. Termin ten jest również definiowany jako rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych w celu zagwarantowania możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń [Prawo ochrony środowiska]. Zgodnie z kolejnym podejściem zasady trwałego, zrównoważonego rozwoju wymagają, aby ludzie uwzględniali w swoich działaniach nie tylko czynniki społeczno-gospodarcze, ale także czynniki środowiskowe [Piątek, 2005, s. 15].

Wśród podanych powyżej definicji zrównoważonego rozwoju łatwo można wskazać wspólne cechy. Z pewnością jest to rozwój społeczno-gospodarczy, mający na celu integrację wszelkich działań człowieka, które mają służyć także kolejnym pokoleniom i prowadzić do maksymalnego zrównania możliwości zaspokojenia potrzeb wszystkich ludzi [Korol, 2007, s. 25]. W literaturze przedmiotu funkcjonuje także określenie tzw. triady pojęciowej dotyczącej zakresu znaczeniowego terminu „rozwój zrównoważony” [Bartkowiak, 2008, s. 24].

Zrównoważony rozwój jest procesem długofalowym, wymagającym zrównoważenia trzech wymiarów: ekonomicznego, ekologicznego i społecznego [Adamczyk, 2001, s. 30]. Stymulacja rozwoju gospodarczego przez postęp technologiczny i wzrost efektywności funkcjonowania charakteryzuje wymiar ekonomiczny [Łukomska-Szarek, 2008, s. 159-160]. Warto zwrócić szczególną uwagę na udział człowieka w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju. Biorąc pod uwagę fakt, iż we współczesnych społeczeństwach coraz większy odsetek stanowią osoby niepełnosprawne, w tym również duża grupa kobiet, osób młodych, o których wspomniano w wymienionym dokumencie, uzasadnione wydaje się poszerzenie koncepcji zrównoważonego rozwoju o aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych oraz wprowadzenie terminu „zintegrowany rozwój” (rys. 1) [Wielgórka, 2010, s. 124]. Problemy ekologiczne, rozwoju przedsiębiorstwa, a także kwestie dotyczące osób niepełnosprawnych powinny być rozpatrywane wspólnie. Powodem tego jest obecność dużej grupy osób niepełnosprawnych wśród aktywnych zawodowo. Pogodzenie celów ekonomicznych, ochrony środowiska oraz społecznych, zintegrowanych przez wspólny cel rozwoju przedsiębiorstwa, jest zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju.

Rys. 1. Koncepcja zintegrowanego rozwoju

Źródło: Opracowanie własne.

Cele ekonomiczne wiążą się z maksymalizacją wartości przedsiębiorstwa, a co za tym idzie, ze stabilną sytuacją finansową firmy. Z kolei cele ekologiczne dotyczą zwolnienia tempa korzystania z zasobów naturalnych i ograniczenia emisji zanieczyszczeń [Adamczyk, 2001, s. 183]. Cele społeczne natomiast powinny uwzględniać skutki działalności przedsiębiorstwa dla społeczeństwa, w tym także dla grupy osób niepełnosprawnych, również w aspekcie zatrudnienia. Powyższe cele realizują w Polsce zakłady pracy chronionej, które winny być wspierane różnymi instrumentami. Jednym z głównych obszarów wspierania koncepcji zintegrowanego rozwoju są ekoinnowacje, określane także mianem innowacji zrównoważonego rozwoju.

1. Pojęcie, rola i funkcje ekoinnowacji

Istotą ekoinnowacji jest zintegrowane podejście do wykorzystania stworzonych koncepcji w zakresie ochrony środowiska na każdym poziomie i w każdym sektorze funkcjonowania gospodarki [Ziółkowski i Woźniak, 2010, s. 68]. To procesy produkcyjne, technologiczne i usługowe, które zmniejszają negatywne oddziaływanie na środowisko naturalne. Innowacje ekologiczne „stanowią szansę dla wdrożenia zrównoważonych rozwiązań, które pozwolą na efektywniejsze wykorzystanie zasobów naturalnych oraz ograniczenie szkodliwego oddziaływania na środowisko przy jednoczesnym zachowaniu wysokiego poziomu in-

nowacyjności” [Foltynowicz, 2008, s. 28]. Pojęcie ekoinnowacji rozumiane jest także jako tworzenie nowych i konkurencyjnie wycenionych dóbr, procesów, systemów, usług i procedur, które mogą zaspokoić potrzeby ludzkie i zapewnić jakość życia wszystkim ludziom wraz z minimalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych na jednostkę produkcji oraz minimalną emisją substancji toksycznych [Schmidt-Bleek, 2000, s.72].

W literaturze istnieje wiele sposobów klasyfikacji ekoinnowacji, przyjmujących jako kryterium np. korzyści dla przedsiębiorstwa czy też skutki oddziaływania na środowisko naturalne. Wśród tych klasyfikacji znajdziemy również dwie grupy: ekoinnowacyjne produkty, ekoinnowacyjne usługi. Produkt można określić mianem ekoinnowacyjnego, jeżeli jego innowacyjność lub innowacyjność technologii jego wytwarzania wywierają mniejszą presję na środowisko. Z kolei usługi mają charakter ekoinnowacyjny wtedy, gdy w procesie ich wykonywania używa się ekoinnowacyjnych produktów lub gdy podmiot je świadczący korzysta z ekoinnowacyjnych rozwiązań organizacyjnych lub procesowych. W obrębie tego pojęcia można dziś mówić o ekoinnowacyjności usług bądź o usługach ekoinnowacyjnych. Przedsiębiorstwo usługowe może świadczyć usługi niebędące ekoinnowacyjnymi, ale jednocześnie być ekoinnowacyjne w sposobie zarządzania i organizacji [Flis, 2010, s. 44]. Oba rodzaje ekoinnowacji niosą z sobą wiele pozytywnych skutków: zmniejszenie zużycia energii i materiałów, zwiększenie konkurencyjności, rentowności przedsiębiorstw, możliwość inwestowania w kapitał ludzki. Ekoinnowacje są obecnie jednym z głównych priorytetów polityki państw Unii Europejskiej. Stąd też wyrasta pojęcie ekorozwoju, rozumiane najprościej jako godzenie wymogów efektywności ekonomicznej z wymaganiami ekologicznymi i stosowane wymiennie, zgodnie z przyjętą praktyką, z pojęciem zrównoważonego rozwoju.

Instrumenty ekonomiczne to jedno z wielu narzędzi polityki ekologicznej, najsilniej rozbudowane, a jednocześnie sprzyjające ekorozwojowi i ochronie środowiska. Największą barierą w rozwoju ekoinnowacji w przedsiębiorstwach jest brak kapitału, dlatego istotny staje się rozwój instrumentów finansowych wspierających finansowanie ekoinnowacji.

2. Źródła finansowania ekoinnowacji przez zakłady pracy chronionej

Przedsiębiorstwo, które zatrudnia pracowników niepełnosprawnych, może ubiegać się o przyznanie statusu zakładu pracy chronionej. Wiąże się to z korzyściami, związanymi przede wszystkim z możliwościami skorzystania z preferencyjnych źródeł dofinansowania tego typu działalności gospodarczej, zwrotami kosztów oraz zwolnieniami podatkowymi. Uzyskanie wspomnianych preferencji,

pozwalających na poprawę pozycji konkurencyjnej firmy, wiąże się jednak z obowiązkiem spełnienia określonych w przepisach prawa warunków niezbędnych do uzyskania statusu zakładu pracy chronionej [Wielgórka, 2015, s. 224]. Źródła finansowania ekoinnowacji można sklasyfikować, opierając się na następującej systematyce uwzględniającej różnorodne kryteria, do których należą:

- prawo własności kapitału: kapitał własny [Buk, 2006, s. 189], kapitał obcy,
- źródła pochodzenia kapitału: wewnętrzne, zewnętrzne,
- czas dyspozycji określonym kapitałem obejmujący kapitały: krótkoterminowe, długoterminowe [Wielgórka, 2011, s. 52].

Kapitał własny powinien być jednym z głównych źródeł finansowania ekoinnowacji zakładów pracy chronionej (tabela 1). Jego powiększanie, tworzenie może mieć charakter wewnętrzny (samofinansowanie), jak i zewnętrzny, może ono polegać na zwiększeniu kapitałów własnych, np. poprzez przyjęcie nowych wspólników [Pluta (red.), 2004].

Tabela 1. Źródła finansowania ekoinnowacji z kapitałów własnych w ZPCh

Kapitały własne	
Źródła wewnętrzne	Źródła zewnętrzne
zysk netto	dopłaty wspólników
amortyzacja	poszukiwanie nowych wspólników
przekształcenia w aktywach	fundusze venture capital
przekształcenia w kapitałach	emisja na rynku pozagiełdowym

Źródło: Opracowanie własne.

Kapitał obcy to kapitał pozyskiwany z zewnątrz, z otoczenia, w którym istnieje dana firma (tabela 2). Służy on finansowaniu działalności przedsiębiorstwa oraz jego rozwojowi, często jest wykorzystywany w finansowaniu ekoinnowacji. Główny podział tego kapitału ze względu na czas dyspozycji określonym kapitałem to: kapitały długoterminowe oraz krótkoterminowe.

Tabela 2. Źródła kapitałów obcych finansujących ekoinnowacje w ZPCh

Kapitały obce	
Kapitały długoterminowe	Kapitały krótkoterminowe
rezerwy	bankowe kredyty krótkoterminowe
bankowe kredyty długoterminowe	zobowiązania odnawialne
poręczenia kredytowe	kredyty od dostawców
leasing	kredyty od odbiorców
franchising	faktoring
obligacje	pożyczki z sektora pozabankowego
dotacje i subwencje	krótkoterminowe papiery dłużne
środki z funduszy pomocowych	
pożyczki od rodziny i znajomych	pożyczki od rodziny i znajomych

Źródło: Opracowanie własne.

Rozwój ekoinnowacji w zakładach pracy chronionej w dużej mierze uzależniony jest od stabilnego, korzystnego otoczenia zewnętrznego, które zapewni mu właściwe warunki tworzenia i funkcjonowania. Dlatego też przyjaźniejsze otoczenie tego sektora będzie miało wpływ na łatwiejszy dostęp do kapitałów obcych, co sprzyja również pozytywnemu zjawisku dźwigni finansowej. Zarządzający finansami w firmie obawiają się pozyskać środki obce, ponieważ są obciążone ryzykiem, jednak zwiększenie liczby źródeł kapitału przy poważniejszej inwestycji wiąże się z dywersyfikacją ryzyka.

Instrumentami wspierającymi rozwój gospodarek krajów Unii Europejskiej należącymi do polityki strukturalnej są fundusze strukturalne. Kierowane są one do różnych sektorów gospodarek, które potrzebują pomocy, by dorównać innym, bardziej rozwiniętym. Przedsiębiorstwo, w tym zakład pracy chronionej, może otrzymać dotację z różnych funduszy na praktycznie dowolną ekoinnowację pod warunkiem spełnienia określonych wymogów. Polska, jak i każde inne państwo członkowskie, posiada strategię, której celem jest tworzenie warunków dla wzrostu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Środki na tę strategię pochodzą z takich funduszy jak: Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF), Europejski Fundusz Społeczny (ERDF), Funduszu Spójności (ERDF), Europejski Fundusz Rolny Obszarów Wiejskich i Europejski Fundusz Rybacki.

Perspektywa na lata 2014-2020 będzie wdrażana w Polsce poprzez sześć krajowych programów operacyjnych zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju oraz 16 programów regionalnych zarządzanych przez urzędy marszałkowskie. Zakłady pracy chronionej jako przedsiębiorstwa będą mogły skorzystać w finansowaniu ekoinnowacji głównie z:

- Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój,
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko,
- Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja Rozwój,
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych.

Przedsiębiorcy prowadzący zakłady pracy chronionej, którzy chcą realizować projekt ekoinnowacji o zasięgu lokalnym lub regionalnym, powinni się skupić na monitorowaniu przepisów Regionalnych Programów Operacyjnych. Regionalne Programy Operacyjne (RPO) są przyjęte dla każdego województwa indywidualnie. Celami Regionalnych Programów Operacyjnych są działania związane z poprawą konkurencyjności oraz promocją poszczególnych regionów. W ramach RPO wsparciem zostaną objęte m.in.: środowisko, zapobieganie i zwalczanie zagrożeń przyrodniczych i technologicznych, inwestycje ener-

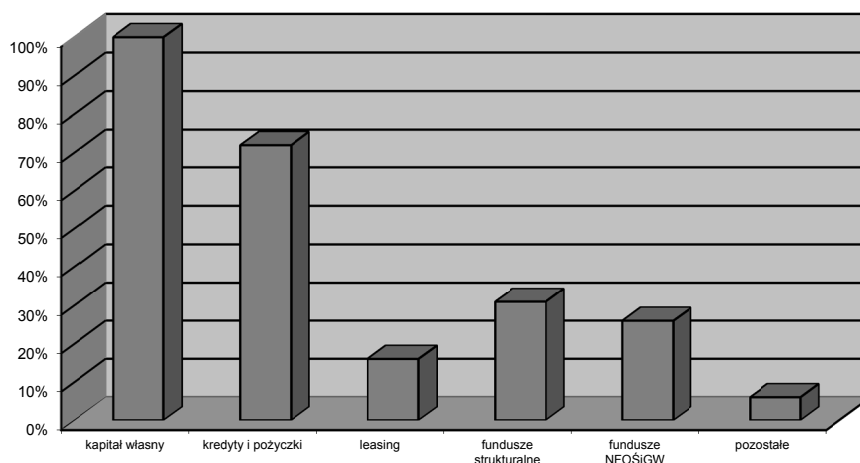
tyczne, inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia oraz w infrastrukturę społeczną. Istotnym problemem w przypadku krajowych PO jest słabe powiązanie kwestii środowiskowych z innowacyjnością. Najwięcej środków przeznaczono na Program Infrastruktura i Środowisko. Priorytetami tego programu są: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, rozwój infrastruktury technicznej kraju i bezpieczeństwo energetyczne. Drugim co do wielkości środków jest Program Inteligentny Rozwój. To również największy w Unii Europejskiej program finansujący badania, rozwój i innowacje. Dzięki niemu wsparcie m.in. na wspólne prowadzenie przedsięwzięć badawczo-rozwojowych uzyskują naukowcy i przedsiębiorcy, a wyniki prac B+R znajdują praktyczne zastosowanie w gospodarce. „Od pomysłu do rynku” – to główne założenie tego programu. Oznacza ono wsparcie powstawania innowacji: od tworzenia koncepcji niespotykanych produktów, usług lub technologii, przez przygotowanie prototypów/linii pilotażowych, po ich komercjalizację. Celem Programu Wiedza Edukacja Rozwój jest aktywizacja zawodowa osób młodych, poniżej 30. roku życia, pozostających bez zatrudnienia, wsparcie szkolnictwa wyższego, rozwój innowacji społecznych, mobilności i współpracy ponadnarodowej, a także reformy polityk publicznych w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, zdrowia i dobrego rządzenia [www 1].

PO IiŚ nie kładzie nacisku na innowacyjność, a PO IR – na rozwiązania przyjazne środowisku. W efekcie powstaje luka wsparcia na styku tych dwóch obszarów, w którą wpadają ekoinnowacyjne projekty. Dotacje dla wnioskodawców odbywają się głównie w formie bezzwrotnych dotacji. Dotowanie projektów ze środków UE polega przeważnie na zwracaniu części poniesionych kosztów. Istnieją również projekty zaliczkowe. W tym przypadku środki finansowe pochodzące z funduszy unijnych są bezzwrotne po spełnieniu wszystkich warunków zawartych w projekcie. Wybór projektów przebiega w procedurze konkursowej, każdy wniosek podlega procedurze oceny formalnej i merytorycznej. Co jakiś czas ogłaszane są nabory wniosków w ramach uruchomionej kolejnej części przeznaczonych środków.

3. Metodyka i wnioski z przeprowadzonych badań w zakresie zarządzania finansowaniem ekoinnowacji przez ZPCh w województwie śląskim

Badania statystyczne z zakresu zarządzania finansowaniem ekoinnowacji w zakładach pracy chronionej zostały przeprowadzone w 2015 r. Do analizy przyjęto lata 2009-2014 (pytania zawarte w ankiecie dotyczyły tego okresu).

Badaniami objęto obszar województwa śląskiego. Dane adresowe przedsiębiorstw posiadających status zakładu pracy chronionej pozyskano z Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach. Na dzień 30 czerwca 2015 r. na terenie województwa śląskiego funkcjonowało 136 zakładów pracy chronionej. Ankietę skierowano do wybranych 100 zakładów. Otrzymano 32 ankiety nadające się do dalszej analizy, co daje stopę zwrotu 32%. Przedsiębiorstwa małe stanowiły 68%, a średnie 32%. 58% przedsiębiorstw zajmuje się produkcją, 28% handlem, 12% świadczeniem usług, 2% pozostałą działalnością.

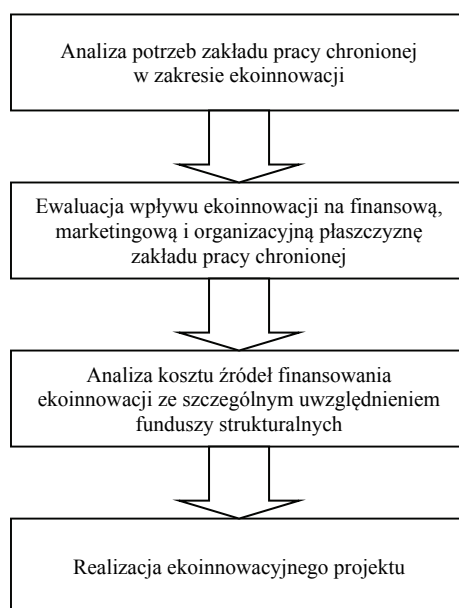

Rys. 2. Źródła finansowania eko innowacji przez ZPCh w woj. śląskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badane zakłady to podmioty gospodarcze prowadzące księgi rachunkowe lub podatkową księgę przychodów i rozchodów [por. Biadacz, 2014]. Wszystkie badane podmioty sporządzały sprawozdania finansowe w wersji pełnej bądź uproszczonej [Chluska, 2013]. Z badanych przedsiębiorstw tylko 8% wprowadzało eko innowacje, a 38% ma w planach realizację eko innowacji. Główne eko innowacje dotyczą procesu technologicznego oraz eko innowacji produktowych.

Nie ma jednego źródła, z którego badane przedsiębiorstwo tylko finansowałoby eko innowacje. Najczęściej eko innowacje finansowane są z kilku źródeł jednocześnie. Wszystkie badane zakłady pracy chronionej wykazały jako podstawowe źródło kapitał własny (100%), kredyty i pożyczki (72%), fundusze strukturalne (31%), fundusze z Narodowego Funduszu Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej (26%), leasing (16%) (rys. 2).

Rys. 3. Model zarządzania projektami ekoinnovazione przez ZPCh

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W zarządzaniu istotną rolę odgrywa planowanie ekoinnovazione projektu. Dla interesariuszy bardzo ważnym elementem jest wartość projektu [Łada i Kozarkiewicz, 2010, s. 12]. Z punktu widzenia efektywności istotną rolę odgrywa analiza kosztu źródeł finansowania ekoinnovazione (rys. 3). Wybór portfela instrumentów finansujących ekoinnovazione determinuje efektywność finansową przedsiębiorstwa. Dlatego korzystnie jest wykorzystać instrumenty finansujące ekoinnovazione z funduszy strukturalnych. Główną motywacją do podjęcia ekoinnovazione jest chęć obniżenia kosztów działalności przedsiębiorstwa (np. zmniejszenie opłat środowiskowych). Ważnym motywem jest również poprawa wizerunku firmy. Główną barierą dla wdrażania ekoinnovazione wymienianą przez ankietowanych jest przede wszystkim brak kapitału. Z drugiej strony należy zauważyć niski stopień wykorzystania funduszy strukturalnych w finansowaniu ekoinnovazione.

Jedną z najistotniejszych przeszkód w rozwoju ekoinnovazione jest słaby dostęp do finansowania zewnętrznego zakładów pracy chronionej. Kolejne bariery wprowadzania ekoinnovazione to: niepewność rynkowa, ograniczenia finansowe, przestarzała infrastruktura, ograniczenia kadrowe, częste zmiany przepisów prawnych. Badane zakłady nie dostrzegają potencjału we współpracy w zakresie

ekoinnowacji, co może wynikać z ograniczonej wiedzy na temat efektów płynących z wprowadzenia ekoinnowacji. Zakłady pracy chronionej podejmują działania w zakresie środowiska często po stwierdzeniu naruszeń regulacji środowiskowych. Należy więcej środków skierować na działania prewencyjne. 42% z badanych zakładów pracy chronionej jest przekonane, że ich działalność ma mały wpływ lub w ogóle nie wpływa na środowisko naturalne. W myśl dostępnych programów i funduszy unijnych zakłady pracy chronionej mogą zyskać liczne korzyści ekonomiczne w postaci ekoinnowacji i lepszego zarządzania środowiskiem.

Podsumowanie

Pozyskanie środków finansowych na wsparcie projektu ekoinnowacyjnego w Polsce nie jest niemożliwe, jednak w wielu przypadkach jest bardzo utrudnione. Ekoinnowacyjność bardzo rzadko stanowi wyodrębnioną przez podmioty finansujące aktywność zakładów pracy chronionej. Innowacyjne projekty realizowane w obszarze ekologii są oceniane wg tych samych kryteriów co inne inwestycje, w tym również innowacyjne. Uwzględniając fakt, że często w mniejszym stopniu koncentrują się one bezpośrednio na efektach ekonomicznych, mogą one przy zastosowaniu identycznych kryteriów oceny uzyskiwać gorsze noty ogólne. Problem stanowią znaczne środki na ochronę środowiska przewidziane dla jednostek samorządu terytorialnego, które realizują projekty typowe w tym obszarze, tj. koncentrują się na budowie kanalizacji, oczyszczalni czy rozpowszechnieniu bardziej ekologicznych źródeł energii. Wpływa to na ograniczenie możliwości pozyskiwania środków na inwestycje przez zakłady pracy chronionej. Zbyt mały nacisk położony został w bieżącym okresie programowania na połączenie w przypadkach jednej inwestycji innowacyjności i ochrony środowiska. Stało się tak prawdopodobnie ze względu na to, że jednym z poważnych problemów jest ogólnie niska konkurencyjność i innowacyjność polskich przedsiębiorstw oraz poważne problemy związane m.in. z wysokim bezrobociem. Ekoinnowacyjność jest coraz częściej wskazywana w dokumentach Unii Europejskiej jako obszar, który powinien być szczególnie rozwijany. Ubieganie się o środki na rozwój ekoinnowacyjności wymaga zatem od przedsiębiorców posiadających status zakładu pracy chronionej szczególnego zaangażowania oraz umiejętności przewidywania i szacowania. Te przedsiębiorstwa, którym udało się sfinansować ekoinnowacje, przede wszystkim korzystały z kapitałów własnych, kredytów oraz środków z funduszy strukturalnych, co przyczyniło się do wzrostu ich konkurencyjności i innowacyjności.

Literatura

- Adamczyk J. (2001), *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Bartkowiak P. (2008), *Zarządzanie przedsiębiorstwem komunalnym w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Biadacz R. (2014), *Wyzwania XXI wieku a rachunkowość małych i średnich przedsiębiorstw* [w:] H. Lelusza, R. Burchart (red.), *Współczesne problemy rachunkowości w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn.
- Buk H. (2006), *Nowoczesne zarządzanie finansami. Planowanie i kontrola*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Chluska J. (2013), *Financial Statements in Polish Enterprises as a Source of Economic Information* [w:] *Strategia przedsiębiorstwa: zmiana paradigmatu zarządzania ta innowacyjni risenna dla biznesu. Zbiornik materialiv Miznarodnoi naukovopracticnoi konferencii*, Kijów.
- Czaja S. (red.) (2007), *Prawo środowiskowe dla ekonomistów*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław.
- Flis R. (2010), *Ekoinnowacyjność produktów i usług* [w:] L. Woźniak, J. Skrajny, E. Wojnicka (red.), *Ekoinnowacje w praktyce funkcjonowania MŚP*, PARP, Warszawa.
- Foltynowicz Z. (2008), *Ekoinnowacje szansą na rozwój*, Katedra Ekologii Produktów, Wydział Towaroznawstwa, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.
- Kiss A., Shelton D. (1993), *Manual of European Environmental Law*, Cambridge.
- Korol J. (2007), *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju w modelowaniu procesów regionalnych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Kozłowski S. (2005), *Przyszłość ekorozwoju*, Wydawnictwo KUL, Lublin.
- Łada M., Kozarkiewicz A. (2010), *Zarządzanie wartością projektów*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Łukomska-Szarek J. (2008), *Zarys problematyki zarządzania finansami samorządów lokalnych w Polsce* [w:] M. Walicki (red.), *Problemy rozwoju polityki regionalnej i lokalnej. Zadania, uwarunkowania, dylematy rozwoju regionów*, Economicus, Szczecin.
- Machowski J. (2003), *Ochrona środowiska. Prawo i zrównoważony rozwój*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Piątek Z. (2005), *Człowiek jako podmiot zrównoważonego rozwoju: Konsekwencje filozoficzno-społeczne* [w:] A. Papuziński (red.), *Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz.
- Pluta W. (red.) (2004), *Finanse małych i średnich przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa.
- Schmidt-Bleek F. (2000), *Preface* [w:] A. Reid, M. Miedzinski, *Eco-innovation. Final Report for Sectoral Innovation Watch*, Technopolis Group, Brighton.

- Ustawa z dnia 27. 04. 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Dz.U. nr 62, poz. 627 z późn. zm.
- Wielgórka D. (2010), *Social Policy on Handicapped Persons of the State* [w:] D. Wielgórka, J. Lukomska-Szarek (eds.), *Chosen Problems of Financial Management in Present-Day Economic Institutions. Part II. Chosen Problems of Financial Management in Public and Financial Institution*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
- Wielgórka D. (2011), *Źródła finansowania decyzji inwestycyjnych w zakładach pracy chronionej w województwie śląskim* [w:] A. Uziębło (red.), *Decyzje finansowe i inwestycyjne w gospodarce rynkowej – nowe wyzwania i możliwości*, WSB, Gdańsk.
- Wielgórka D. (2015), *Analiza współpracy międzyorganizacyjnej zakładów pracy chronionej w województwie śląskim*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 225.
- Ziółkowski B., Woźniak L. (2010), *Podwaliny i perspektywa ekologiczna jako determinanty modelu zachowania innowacyjnego przedsiębiorstwa* [w:] L. Woźniak, J. Skrajny, E. Wojnicka (red.), *Ekoinnowacje w praktyce funkcjonowania MŚP*, PARP, Warszawa.
- [www 1] funduszeuropejskie.gov.pl/.

MANAGEMENT FINANCING ECO-INNOVATION IN SUPPORTED EMPLOYMENT ENTERPRISES

Summary: Supported employment enterprises play an important role in the economy through the activation of professional people with disabilities. Like all companies operate in a competitive market economy. The primary objective of the study was to evaluate the effectiveness of eco-innovation funding for supported employment enterprises in Silesia. The specific objectives of the research included: analysis of the determinants influencing the choice of sources of financing eco-innovation and the assessment of the effectiveness of the use of funding sources including the Structural Funds by the surveyed establishments. The aim of this study was to analyze the financing of eco-innovation supported employment enterprises in Silesia. All tested supported employment enterprises belonged to a group of small and medium-sized enterprises. The main research method was a statistical analysis of data collected through surveys.

Keywords: innovation, supported employment enterprises, sources of financing, management.